

บันทึก

เรื่อง การแก้ไขรายการในทะเบียนบ้าน

(กรณีศาลต่างประเทศพิพากษาให้ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม)

กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๓๑๐.๒/๙๒๓ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๒ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า กระทรวงมหาดไทยได้รับข้อหาหรือจากจังหวัดเพชรบูรณ์ กรณีศาลชั้นต้นเมืองออร์เลอองส์ ประเทศฝรั่งเศสพิพากษาให้นายเชราร์ด มาร์เซล เรอนาร์ต รับนางสาวทิพย์อาภา สุ่มมาตร อายุ ๑๗ ปี เป็นบุตรบุญธรรม และมารดาของนางสาวทิพย์อาภา ได้ยื่นคำร้องขอให้นายทะเบียนท้องที่ (อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์) บันทึกเกี่ยวกับฐานะแห่งครอบครัวลงในทะเบียน และขอแก้ไขชื่อสกุลของนางสาวทิพย์อาภา ในทะเบียนบ้านตามหลักฐานการบันทึกเกี่ยวกับฐานะแห่งครอบครัว โดยจังหวัดเพชรบูรณ์มีความเห็นว่า นายทะเบียนไม่อาจดำเนินการให้ได้เพราะการรับบุตรบุญธรรมดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมายไทย

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้มีส่วนได้เสียขอบันทึกฐานะแห่งครอบครัวโดยแสดงหลักฐานการรับบุตรบุญธรรมตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศซึ่งมีคำรับรองถูกต้องพร้อมคำแปลภาษาไทย นายทะเบียนย่อมสามารถดำเนินการให้ได้ตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘ เนื่องจากการบันทึกฐานะแห่งครอบครัวเป็นเพียงการจดข้อความลงในทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ส่วนการแก้ไขชื่อสกุลของนางสาวทิพย์อาภา สุ่มมาตร เป็น “เรอนาร์ต” โดยอาศัยหลักฐานการรับบุตรบุญธรรมตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้น เมื่อพิจารณาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๔๘๑ ที่บัญญัติว่า “ความสามารถและเงื่อนไขแห่งการรับบุตรบุญธรรมให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของคู่กรณีแต่ละฝ่ายแต่ผลแห่งการรับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของผู้รับบุตรบุญธรรม” แล้ว มีผลทำให้นางสาวทิพย์อาภา มีฐานะเป็นบุตรบุญธรรมและมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของนายเชราร์ด มาร์เซล เรอนาร์ต ตามมาตรา ๑๕๖๑ และมาตรา ๑๕๙๘/๒๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้แต่เนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. ๒๕๒๒ บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดพาเด็กหรือจัดส่งเด็กออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการรับบุตรบุญธรรมไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้น การรับบุตรบุญธรรมตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่ไม่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมอาจไม่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายไทย เนื่องจากกรณีดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศในเรื่องความสมบูรณ์ของการรับบุตรบุญธรรม กระทรวงมหาดไทยจึงขอหารือว่า

๑. การรับบุตรบุญธรรมตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศสามารถนำมาบันทึกฐานะแห่งครอบครัวได้ หรือไม่

๒. การรับบุตรบุญธรรมตามกรณีที่ทำหรือจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายไทยหรือไม่

๓. นางสาวทิพย์อาภา สุ่มมาตร มีสิทธิใช้ชื่อสกุลของนายเชรัด มาร์เซล เรอนาร์ต ผู้รับบุตรบุญธรรมโดยอาศัยหลักฐานการรับบุตรบุญธรรมตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศได้ หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๙) ได้พิจารณาข้อหาหรือดังกล่าวประกอบกับรับฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงของผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) กระทรวงการต่างประเทศ (กรมการกงสุล) และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (กรมประชาสัมพันธ์) แล้ว มีความเห็นดังนี้

๑. การรับบุตรบุญธรรมตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศสามารถนำมาบันทึกฐานะแห่งครอบครัวได้ หรือไม่ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๙) เห็นว่า เมื่อพิจารณามาตรา ๑๗^๑ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ที่บัญญัติว่าถ้าการใด ๆ อันเกี่ยวแก่ฐานะแห่งครอบครัวได้ทำขึ้นในต่างประเทศตามแบบซึ่งกฎหมายแห่งประเทศที่ทำขึ้นนั้นบัญญัติไว้ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้บันทึกในประเทศสยามก็ได้ ... ฯลฯ ... แล้ว เห็นว่า การที่ศาลชั้นต้นเมืองออร์เลอองส์ ประเทศฝรั่งเศส พิพากษาให้นายเชรัด มาร์เซล เรอนาร์ต รับนางสาวทิพย์อาภา สุ่มมาตร อายุ ๑๗ ปี ซึ่งเป็นผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ถือว่าเป็นการรับบุตรบุญธรรมที่สมบูรณ์ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสซึ่งได้กระทำอันเกี่ยวแก่ฐานะแห่งครอบครัวตามมาตรา ๑๗^๒ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ซึ่งยังคงใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ ดังนั้น มารดาของนางสาวทิพย์อาภา จึงมีสิทธิขอให้นายทะเบียนท้องที่บันทึกเกี่ยวกับฐานะแห่งครอบครัวว่านางสาวทิพย์อาภา เป็นบุตรบุญธรรมของนายเชรัด มาร์เซล เรอนาร์ต ตามกฎหมายฝรั่งเศสที่ได้ทำขึ้นในต่างประเทศเพื่อเป็นหลักฐานทางทะเบียนเพื่อการพิสูจน์ได้ แต่การบันทึกดังกล่าวจะทำให้มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายไทย หรือไม่จะได้พิจารณาต่อไป

๒. การรับบุตรบุญธรรมตามกรณีที่ทำหรือจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายไทยหรือไม่ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๙) เห็นว่า มาตรา ๒๒^๓ แห่ง

^๑ มาตรา ๑๗ ถ้าการใด ๆ อันเกี่ยวกับฐานะแห่งครอบครัวได้ทำขึ้นในต่างประเทศตามแบบซึ่งกฎหมายแห่งประเทศที่ทำขึ้นนั้นบัญญัติไว้ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้บันทึกในประเทศสยามก็ได้ แต่ต้องยื่นเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการนั้น โดยมีคำรับรองถูกต้องพร้อมกับคำแปลภาษาไทย ซึ่งฝ่ายนั้นต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

ถ้าการดังกล่าวแล้วได้ทำขึ้นในต่างประเทศตามแบบซึ่งกฎหมายสยามบัญญัติไว้ให้เจ้าพนักงานทูตหรือกงสุลสยามส่งสำเนาทะเบียนหรือบันทึกซึ่งได้รับรองถูกต้องแล้วไปยังกระทรวงการต่างประเทศเพื่อส่งต่อไปยังกระทรวงมหาดไทย

^๒ โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

^๓ มาตรา ๒๒ การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ให้ผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นผู้ร้องขอ

พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ บัญญัติให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนต่อเมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมให้ถ้อยคำว่าได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งกฎหมายเรื่องการรับบุตรบุญธรรมดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว และเมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๗^๔ ที่บัญญัติว่าการรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้เยาว์ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อน กรณีนายเชราร์ด มาร์เซล เรอนาร์ด ขอรับนางสาวทิพย์อาภา สุ่มมาตร อายุ ๑๗ ปี ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม จึงต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมไว้โดยเฉพาะ เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม โดยผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมจะต้องยื่นคำขอพร้อมทั้งหนังสือแสดงความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย ทั้งนี้ ตามมาตรา ๒๐^๕ แห่งพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมฯ เพื่อดำเนินการให้มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมต่อไป

การที่ศาลชั้นต้นเมืองออร์เลอองส์ ประเทศฝรั่งเศสมีคำพิพากษาให้นายเชราร์ด มาร์เซล เรอนาร์ด รับนางสาวทิพย์อาภา เป็นบุตรบุญธรรมโดยมิได้มีการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทย กรณีดังกล่าวพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ มาตรา ๓๕^๖ วรรคสอง บัญญัติว่าถ้าผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมมีสัญชาติแตกต่างกัน ความสามารถและเงื่อนไขแห่งการรับบุตรบุญธรรมให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติ

ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนต่อเมื่อทั้งสองฝ่ายให้ถ้อยคำว่าได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งกฎหมายในเรื่องรับบุตรบุญธรรมดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ถ้าปรากฏต่อนายทะเบียนว่าการมิได้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ว่านั้น หรือถ้อยคำที่ได้ให้ไว้ไม่เป็นความจริง ห้ามมิให้รับจดทะเบียน

ฯลฯ

ฯลฯ

^๔ มาตรา ๑๕๙๘/๒๗ การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้เยาว์ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อน

^๕ มาตรา ๒๐ ผู้ใดประสงค์จะขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมให้ยื่นคำขอพร้อมทั้งหนังสือแสดงความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอมิมีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครหรือต่างประเทศให้ยื่นต่ออธิบดี ส่วนในจังหวัดอื่นให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

^๖ มาตรา ๓๕ ถ้าผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมมีสัญชาติอันเดียวกัน การรับบุตรบุญธรรมให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของบุคคลนั้น ๆ

ถ้าผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมมีสัญชาติแตกต่างกัน ความสามารถและเงื่อนไขแห่งการรับบุตรบุญธรรม ให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของคู่กรณีแต่ละฝ่าย แต่ผลแห่งการรับบุตรบุญธรรมระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม ให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของผู้รับบุตรบุญธรรม

สิทธิและหน้าที่ระหว่างบุตรบุญธรรมกับครอบครัวของตนตามก่าเนตินั้น ให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของบุตรบุญธรรม

ของคู่กรณีแต่ละฝ่าย ... ฯลฯ ... เมื่อการรับบุตรบุญธรรมรายนี้มิได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. ๒๕๒๒ การรับบุตรบุญธรรมตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นแห่งประเทศฝรั่งเศสที่ได้มีการบันทึกดังกล่าวตามข้อ ๑ จึงไม่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายหรืออยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายไทย” แม้จะปรากฏว่านางสาวทิพย์อาภาฯ มีถิ่นพำนักในประเทศฝรั่งเศสก่อนที่ศาลชั้นต้นแห่งประเทศฝรั่งเศสจะมีคำพิพากษาให้เป็นบุตรบุญธรรมดังกล่าวก็ตาม

๓. นางสาวทิพย์อาภา สุ่มมาตร มีสิทธิใช้ชื่อสกุลของนายเชราร์ด มาร์เซล เรอนาร์ด ผู้รับบุตรบุญธรรมโดยอาศัยหลักฐานการรับบุตรบุญธรรมตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศได้ หรือไม่ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๙) เห็นว่า เมื่อการรับบุตรบุญธรรมตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ประเทศฝรั่งเศส ที่พิพากษาให้นางสาวทิพย์อาภาฯ เป็นบุตรบุญธรรมของนายเชราร์ด มาร์เซล เรอนาร์ด ไม่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายไทย นางสาวทิพย์อาภาฯ จึงไม่มีสิทธิใช้ชื่อสกุลของนายเชราร์ด มาร์เซล เรอนาร์ด ผู้รับบุตรบุญธรรมตามมาตรา ๑๕๖^๔ และมาตรา ๑๕๙๘/๒๘^๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(นายอักษราทร จุฬารัตน)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กันยายน ๒๕๕๒

^๓ บันทึก เรื่อง การจดทะเบียนบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย (มาตรา ๑๕๙๘/๒๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ สร ๐๖๐๑/๑๘๘๘ ลงวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๓ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ ๒๕๕/๒๕๓๓)

^๔ มาตรา ๑๕๖๑ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา

ฯลฯ

ฯลฯ

^๕ มาตรา ๑๕๙๘/๒๘ บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมาในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่เวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ฯลฯ

ฯลฯ